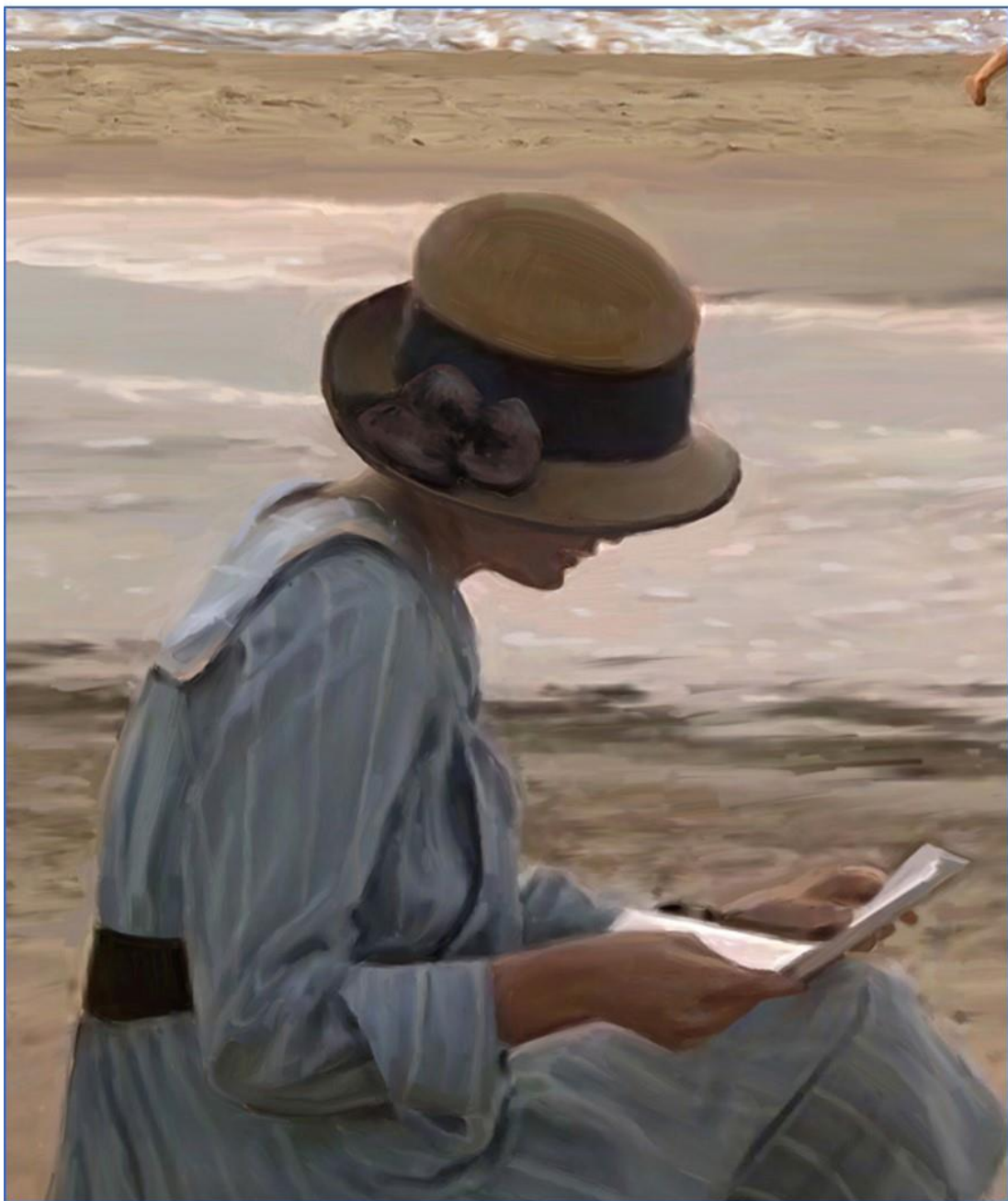

Miroslav Pelikan

BERNARD SIMON

Mihovil Vraz nehajno je odmaknuo sijede pramenove sa znojnog čela. Nikada kraja ovom putu, a toliko mu se radovao. Vlak se polako kretao ili se to samo njemu pričinjalo. Krajobrazi su lijeno odmicali ispred prozora sa zamazanim staklima, izmjenjujući se u raznolikoj konfiguraciji iz kadra u kadar. Pomalo se i zamorio gledajući pejzaže. Doista, bili su lijepi i jedinstveni, no umor je postupno nadvladavao njihovu ljepotu.

Prije nekoliko dana dobio je jednostavan zadatak od glavnog urednika, morao bi otputovati na udaljeni Plavi otok, više desetaka milja udaljen od obale te pokušati istražiti, oblikovati za javnost život nedavno preminulog pjesnika Bernarda Simona. Naime, stjecajem okolnosti književni kritičar Hugo Tomečić pronašao je u arhivi ugaslog književnog časopisa Osvit nekoliko neobjavljenih pjesama Bernarda Simona. Ostao je zapanjen njihovom snagom, nesputanom eruptivnošću.

Vlak se napokon dovukao do stanice, izmoreni putnici razišli su se brzo. Trajekt za Plavi otok polazio je za dvadesetak minuta, valjalo bi požuriti do luke.

Nekoliko sati plovidbe po mirnom, zaspalom moru osvježilo je novinara. Gotovo je cijelo vrijeme plovidbe prosjedio na palubi gledajući udaljene otoke kako promiču, jedan za drugim.

Glavna luka Plavog otoka, mjesto Veli Kamen, ugnijezdilo se ispod brda. Neveliki grad s nekoliko ulica, s kamenim kućama gusto zbijenim s tek ponekim vrtom smaragdne boje između. No dobro, par dana opuštenog rada ovdje u Velom Kamenu ne može mu naškoditi, naprotiv.

Tajnica redakcije ugovorila mu je unaprijed boravak u privatnom smještaju, u staroj sivoj kući, u palači Bronovski, koja je pripadala staroj otočkoj obitelji Tomas.

Na prvom katu palače, u velikom dvosobnom stanu smjestio se brzo, oduševljen teškom tišinom i hladovinom prostora. S prozora se sjajno vidjela nedaleka luka, otoci u daljini.

Prvu noć na otoku proveo je teško, stalno se budeći, uznemiren.

Već idući dan sklopio je cjelovitu priču o preminulom pjesniku Bernardu Simonu. Nigdje tajne, dileme, upita. Simon je proveo cijeli život na otoku, osim vremena studija u priobalnom središtu. Radni vijek je proveo u gradskoj upravi, točnije u arhivi, nekako zaboravljen i zapostavljen. Njegov kratkotrajni brak, rijetko povremeno objavljivanje poezije u časopisima, tek jedna knjiga, izbor pjesama neposredno prije smrti, bili su općepoznati podaci o nepoznatom čovjeku Bernardu Simonu.

Od roditelja je naslijedio staru kuću na samoj obali, Obala pomoraca 2, okruženu lijepim vrtom u kojem su ga tek rijetki mogli vidjeti kako zaklonjen granama drveća sjedi, čita ili piše u posvemašnjoj tišini.

O Bernardu Simonu tek su znali koju riječ više.

Redovit i pouzdan na poslu (mada su pojedinci u pola glasa rekli novinaru, kako je pjesnik radio na izmišljenom radnom mjestu, a da bi uopće imao od čega živjeti), u pristojnim odnosima sa svima ali s tek malo nužnih riječi. Gotovo nikada nije odlazio na kopno, osim u dva slučaja, nekako neposredno slijedio je jedan drugi, u četrdeset i četvrtoj slomio je lijevu ruku, povreda se zakomplicirala pa je morao na operaciju u bolnicu na obali, te drugi put kada je u četrdeset i šestoj obolio od meningoencefalitisa, pa je proveo gotovo mjesec dana u istoj priobalnoj bolnici.

Ipak, Bernarda Simona, najbolje su poznavali lokalni poštari, naime, on je često naručivao knjige, časopise, ploče, pa su tako pismonoše gotovo svakodnevno dolazili na adresu Obala pomoraca 2 i isporučivali naručeno, bio vlasnik kuće nazočan ili ne. Ponekada su ga viđali i u zgradi pošte kada je na neke adrese slao pjesme, uglavnom bezuspješno jer on nije imao ni veza, ni prijatelja u svijetu umjetnika, on je živio svoj život, dalek za mnoge, na rubu svemira, na Plavom otoku, gotovo usred mora. Nekim čudom, netko nepoznat je uvidio, neposredno prije smrti pjesnika Bernarda Simona, kako je u proteklim decenijama objavio ne tako mali opus, nekima je to bilo zanimljivo, pa mu je tako i objavljen izbor iz cjelokupnog opusa, ponajprije zahvaljujući potpori ministra kulture, u pitanju je bio paritet regija.

Navečer prvoga dana, Vraz je pokušavao stupiti u kontakt sa Simonovom kratkotrajnom suprugom V.Z. Ona se, naime, nakon te avanture, ubrzo udala za lokalnog političara K.Z. i s njim proživjela više desetaka godina otmjeno i elegantno, sve dok K.Z. nije stradao u prometnoj nesreći na kopnu. Nisu imali djece.

-Gledajte gospodine Vraz, što vam ja mogu reći o Bernardu Simonu. On se tada, tek vratio sa školovanja, s kopna, počeo je raditi u arhivi, bio je neobičan, s malo riječi, nekako tajanstven, sve je mogao izreći očima, svojim pogledom. Hm i sada se živo sjećam njegova pogleda. Upoznali smo se i tako. Bili smo u braku kraće od godinu dana. Ne, nije bio zlostavljač, ni grub, bio je jednostavno previše zatvoren, ja, nikako nisam mogla tu njegovu školjku otvoriti. I tako, brzo smo se sporazumno razveli. Oh, da, da, sretali smo često. On bi me uvijek prvi pozdravio, onako ozbiljno. Vidite, to je čudno, iako smo živjeli relativno blizu jedan drugoga, mislim nakon razvoda, sretali smo se

često ali nikada s njim nisam više razgovarala, nismo promijenili niti jednu jedinu riječ, samo pozdravi i to je bilo sve. Pitate me, što sam osjetila kada sam čula da je preminuo? Ništa, vjerujte ništa, on je oduvijek bio stranac u mom životu. Ne, nisam bila niti na pokopu. Znam da je sahranjen u obiteljskoj grobnici.

Od suradnika s posla sam saznao kako je Bernard Simon živio vrlo jednoličan život, radeći pola dana u arhivi, a onaj drugi dio dana bio im je nepoznat. Od susjeda Borisa K., Obala pomoraca 4, tek nekoliko riječi.

-On i ja smo se znali cijeli život, no nikada nisam bio u njegovoj kući, niti on u mojoj. Sjećam se, razgovarali smo ponekad, tu na ogradi koja dijeli vrtove, o umjetnosti, o glazbi najviše. Često se čula glazba iz njegove kuće, klasika

•
Od župnika sam doznao kako je on osobno iznimno cijenio poeziju Bernarda Simona, ali o tome nisu nikada razgovarali jer pjesnik nije išao u crkvu iako je poticao iz pobožne obitelji.

Uz asistenciju lokalnih vlasti posjetio sam pjesnikov dom. Kuća je bila ispunjena teškim, zagušljivim zrakom, mračna, negostoljubiva. Po policama mnoštvo knjiga, ploče s druge strane, časopisi, uz nešto namještaja u spavaćoj sobi te veliki sol s naslonjačem u biblioteci. Kuhinja gotovo poluprazna. Na zidovima sam opazio nekoliko crteža, ugljen i olovka. Približio sam se i u dnu crteža s primorskim motivima ugledao signaturu B.S. 81, B.S. 75, B.S. 92....

Dakle, bio je i slikar, to će Tomečića zanimati, Bernard Simon, pjesnik i slikar.

Okrenuo sam se ljubaznom gradskom tajniku koji me pratio.

-To je sve?

-Molim.

-Slika više nema?

-Ima svega. Ostavio je puno knjiga, časopisa, pronađeno je nekoliko albuma tih crteža, slični su ovima na zidu. Sve je tu, evo trenutak, i ubrzo se tajnik vrati s albumima, izvolite pogledati.

-Što će biti s kućom?

-Koliko znam, traže se rođaci, vjerojatno, vrlo daleki rođaci. Kada budu pronađeni, dobit će što je njihovo.

-Da, da vidimo te albume.

Listajući ih postajao sam sve više iznenađen, zapanjen. Poezija Bernarda Simona prepuna mitova, izrazito lirski, elegična, nježna, suptilna a u momu su krilu crno bijeli crteži brodova i pomoraca, havarija, udesa, utapljanja, strah i smrt.

-To su sve njegovi crteži?

-Da, da pouzdano, naš mladi liječnik ih je pažljivo sve, više puta pregledao i rekao kako je odmah uočio crtu koja se kroz crteže lijepo razvija, ako ih poredate kronološki, dakle od samoga početka. Riječ je o izrazito neprijateljskom stavu prema okolini pa i prema sebi, destruktivnost i autodestruktivnost.

-Čudno, poezija mu snažno odudara od crteža.

-No što ćemo, sve je to život.

I tada sam se dosjetio, valjalo bi organizirati izložbu ovih crteža, dva lica jednog čovjeka.

Po povratku glavni urednik nije bio oduševljen.

-Korektno Vraz, samo korektno. No vadi vas mogućnost izložbe. Mislim da će se to moći organizirati. Vi, Tomečić i ja.

Ilustrirani članak o pjesniku Bernardu Simonu, o crtaču s udaljenog otoka, odjeknuo je snažno. Javnost je pokazala iznimni interes, razmišljajući, tko zna koliko se takvih osoba krije po našim otocima.

Tomečić s grupom iskusnih kustosa postavio izložbu za nekoliko mjeseci u Gradskoj galeriji, izloživši gotovo sve crteže, kronološki s impozantnim katalogom u kojem su sa svojim promišljanjima sudjelovali brojni likovni kritičari. Reklo bi se, konzumenti kulturnih dobara bili su većinom zapanjeni, jedni razdragani, drugi su u prvi plan stavljali psihopatologiju autora, neki su bili iznenađeni, a drugi zbunjeni crtežima pjesnika Bernarda Simona.

Naravno, uskoro su se pojavili i neki daljnji rođaci pjesnika i rado baštinili njegovu ostavštinu, vješto i brzo prodajući crteže, najprije državi a zatim i galeristima, pojedincima. Simon je ostavio iza sebe nekoliko stotina crteža, pa su svi mogli namiriti svoje aktualne potrebe.

Istodobno s tom popularnošću u mnogim se medijima moglo primijetiti rastezanje njegove psihe, opisivala su se i tumačila njegova bolesna, sumračna stanja, a to crteži sjajno potkrepljuju, često s mnogo malicioznosti, nerazumijevanja pa čak i s izrazitim neprijateljstvom. Meni je pomalo bilo mučno od svega što se događalo s mrtvim pjesnikom i bilo mi je iskreno žao što sam crteže izvukao na svjetlost dana.

U jednoj od prigoda čestih boravaka na Plavom otoku, posjetio sam po prvi put i lokalno groblje i potražio grobnicu Simon. Uz rub groblja, jednostavna grobnica od kamena obitelji Simon.

Stajao sam ispred nadgrobne ploče promatrajući njezinu neravnu površinu, čitajući imena i godine.

Osjećao sam snažnu potrebu da se ispričam mrtvom čovjeku. Ja koji sam donio nemir, stajao sam pognute glave ispred posljednjeg počivališta pjesnika.

Tada sam ugledao V.Z.

Primijetila me je, pogledala me nekako čudno, razočarano. -Trebali ste ga pustiti na miru gospodine Vraz.

-Da, možda.

-Nitko ne zna, tko je bio Bernard Simon. Ne znam niti ja. Ali, sada kada je već sve tako, molim vas, pođite sa mnom, nešto ću vam pokazati.

Pratio sam V.Z. oprezno koračajući pored nje.

-Ovdje stanujem, uđite.

Uvela me je u prostrani dnevni boravak, svijetao, prozračan.

-Trenutak vas molim.

Ubrzo je donijela nekoliko pisama.

-Pročitajte ih. Složena su po redu.

Odmah sam znao. To su bila davna pisma Bernarda Simona upućena V.Z., napisana nakon razvoda.

Čitao sam ih zbunjen otkrivajući tuđu intimu.

Bernard Simon iznimno je, žestoko volio V.Z., preklinjući je neka se vrati, moleći je, ljubeći je iz retka u redak, ne razumijevajući njezin odlazak, blag, poetičan, tužan, radostan zbog svoje ljubavi. U jednom se pismu on ispričava što ju je uznemiravao, ne uzmičući i dalje od svoje ljubavi prema njoj.

Pisma su bila datirana s dvije godine. Činilo se, čitajući pisma kako Simonova ljubav iz pisma u pismo jača.

-Jeste li mu odgovarali na pisma?

-Ne, nikada. Sačuvala sam a da i ne znam zašto. Znao, dobila bih pismo od njega, on bi se kleo u svoju ljubav, sreli bi se na ulici a on bi me samo kratko, ozbiljno pozdravio i prošao dalje. Eto i to je Bernard Simon. Mediji su od njega napravili monstruma, vrlo popularnog i traženog umjetnika. On je za sve čudak i nerazumni. Nitko ne zna tko je bio Bernard Simon. Znam, sada ga želite ostaviti na miru i ne ne bi nikada objavili njegova pisma ljubavi. Ne uklapaju se. Eto, znajući da ih ne bi željeli objaviti dala sam ih na uvid.

Više nisam odlazio na Plavi otok, pred mirovinom sam. Euforija o Simonu je vrlo brzo splasnula, pa sam u miru mogao objaviti monografiju o pjesniku Bernardu Simonu s tek nekoliko crteža.

Ponekad pokušavam zamisliti ozbiljno lice Bernarda Simona kako se diskretno smiješi i misli kako mi, njegovi suvremenici ništa ne razumijemo.

Miroslav Pelikan